

Българско училище „Чучулига“
Кройдън, Южен Лондон, Великобритания

Учебна програма
по
български език и литература
за 1 клас
за обучение на ученици в чужбина *

Характер на учебната програма

Учебният предмет български език и литература в началния етап на основната образователна степен има комплексен характер и поставя основата на системното изучаване на българския език и на литературата в следващия образователен етап. В центъра на двете предметни области са комуникативноречевите умения, чрез които се гарантира практическата насоченост на обучението.

В първи клас обучението по български език и литература в чужбина е насочено към усъвършенстване уменията на учениците да използват българския език в устна форма на общуване, като непрекъснато обогатяват активния си речник, упражняват правилния изговор и правилното конструиране на езикови единици. В този клас основна задача е овладяването на уменията за четене и писане на български език. Наред с това първокласниците изучават определени правоговорни, графични, правописни и граматични норми на българския език, които им позволяват да постигат яснота и правилност на изказа. Чрез общуването с кратки литературни текстове от българската литература за деца се осигурява усъвършенстване на четенето с разбиране и постигане на нравствено и емоционално въздействие.

Учебната програма включва два модула, Български език като втори и Български език и литература. В първия модул учениците овладяват прагматичния аспект на езиковите категории, като основната цел е създаване на трайни навици и умения в четирите речеви дейности: слушане, говорене, четене и писане за ниво А1.1 по Общоевропейската езикова рамка. Лингвистичният терминологичен апарат се овладява във втория модул.

В периода на началното ограмотяване се постигат очаквани резултати, представени в различни теми и свързани с изучаването на звуковете и на буквите от българската азбука. Редът на буквите следва да отчита необходимостта от оптимално съчетаване на честотния, лингвистичния и семантичния принцип за изучаването им. Реализацията му следва да отчита интерферентните явления, характерни за езиковата практика на английската езикова среда, оказваща влияние върху усвояването на българския език.

Изписването на буквите е според нормите, кодифицирани в Официалния правописен речник на българския книжовен език, изд. 2012 г.

Учебната програма по български език и литература за първи клас представя учебното съдържание тематично чрез очакваните резултати от обучението по всяка тема и свързаните с нея понятия.

Табличното представяне на информацията дава възможност за гъвкави функционални решения за преподаване, учене и оценяване, съобразени с образователните потребности на различните групи ученици. Учебната програма предоставя свобода при подбора на методи и средства за постигане на очакваните резултати, при подбора на

произведенията в контекста на посочените тематични кръгове (семейството, училищния живот, родината, игрите, празниците), при озаглавяването на урочните статии.

Цели на обучението по български език и литература в първи клас

Обучението по български език и литература в първи клас на децата на българските граждани в чужбина е насочено към постигане на следните цели:

Цели на началното оgramотвяване

Основна цел на началното оgramотвяване е учениците в първи клас да овладеят съвкупност от умения, включващи четене и писане, възприемани в техния социален контекст чрез:

- овладяване на умения за правилно декодиране на писмената форма на българския език – владеене на механизма на четене и четене с разбиране;
- овладяване на умения за правилно и вярно кодиране чрез системата от букви в българската азбука на звучащата реч и за предаване на смисъл чрез записаното;
- обогатяване на речника с нови лексикални единици;
- овладяване на умения за точно и ясно изказване на мислите;
- усъвършенстване на комуникативните умения за активно и адекватно участие в речево общуване.

Цели на езиковото обучение в първи клас

Основна цел на езиковото обучение в първи клас е овладяването на езикова компетентност, реализирана в практическата езикова дейност и речевата комуникация на първокласниците. Тази цел включва:

- овладяване на обобщена представа за звука и буквата като елементи на фонетичната и графичната система на българския език;
- овладяване на обобщена представа за дума, изречение, текст;
- овладяване на основни умения за правилна артикулация на фонемните варианти в различни позиции и спазване на правоговорни норми;
- овладяване на умения за писане на думи, изречения и текст;
- усъвършенстване на уменията за точно и правилно изказване на мисли в устна форма.

Цели на литературното обучение в първи клас

Основна цел на литературното обучение в първи клас е овладяването на начална литературна компетентност – условие за образно-емоционално възприемане на литературен текст и разбиране на неговото конкретно образно съдържание чрез:

- първоначално формиране на уменията за прочитане на художествен текст с разбиране на конкретното съдържание;
- овладяване на умения да се изгради образна представа въз основа на художествен текст;
- пораждаване на емоционална съпричастност при възприемане на литературната творба и удоволствие от нейното четене;
- постигане на разбиране на основни идеи, разкрити в творбата, главно чрез възприемане на нейния сюжет и герои.

Цели на обучението за формиране на комуникативно-речеви умения

Основна цел на обучението за формиране на комуникативно-речеви умения в първи клас е овладяването на практическа основа на умения за създаване на различни текстове за устно общуване в различни комуникативни ситуации чрез:

- усъвършенстване на уменията за активно и целенасочено общуване в диалогична форма въз основа на разбирането на съотношенията въпроси – отговори;
- усъвършенстване на уменията за устно разказване на преживени и наблюдавани случки, на изобразени случки в картини или серии от картини;
- симулиране на желанието за свободно споделяне на впечатления и мнения по различни въпроси, свързани с обучението, с прочетено, с наблюдавано в живота или по телевизията, с личния житейски опит;
- овладяване на умения за създаване на кратки писмени текстове (преразкази и съчинения) и тяхното правилно записване.

Очакваните резултати от обучението по български език и литература се постигат в следните етапи: предбуквен, буквен, следбуквен. Продължителността на всеки от етапите се определя в зависимост от готовността на децата за училищно обучение, но спазването на последователността им е задължително.

Годишният брой часове за изучаване на български език и литература в 1 клас е от 108 до 120 часа. Разпределението на часовете между компонентите *Български език* и *Литература*, както и разпределението на часовете за обучение по *Български език като втори* е по преценка на преподавателя.

Очаквани резултати от обучението в края на учебната година

1. Начално оgramотяване

- Разграничава звук и буква в състава на думата.
- Разпознава печатните и ръкописните букви от българската азбука.
- Изписва графически правилно елементите на ръкописните букви и връзките между тях.
- Пренася правилно части от думи.
- Владее техники за четене и писане на думи, изречения и кратки текстове.
- Разбира смисъла на прочетеното.

2. Езикови знания и умения

- Разпознава гласни и съгласни звукове.
- Разграничава сричките в думата.
- Разграничава езиковите единици дума, изречение.
- Определя границите на изречението в текста.
- Съставя различни по цел на изказване изречения в зависимост от комуникативната ситуация.

3. Комуникативноречевни знания и умения

Слушане

Разбира поздрав и изрази на учтивост.
Разбира въпроси, които го засягат пряко.
Разбира лична информация.
Разбира кратки текстове.

Четене

Чете кратки текстове.
Прилага правоговорни правила.

Говорене

Дава лична информация.
Разбира и отговаря на въпроси за познати неща.
Използва речевия етикет в устно общуване.
Преразказва съдържанието на кратък откъс от повествователен текст

Писане

Пише несложни думи.
Озаглавява текст.
Пише под диктовка текст.
Създава кратък писмен текст.

4. Литературни познания и умения

- Чете произведения от различни литературни и фолклорни видове, представени в учебното съдържание – *приказка, разказ, стихотворение, гатанка*.
- Изгражда и развива отношение към изучаваните български стихотворения, приказки, разкази, гатанки.
- Преразказва устно епизод от литературно и/или фолклорно произведение и кратък художествен и/или нехудожествен текст.
- Отговаря кратко на въпроси по съдържанието на изучавано литературно и фолклорно произведение.
- Разбира значението на непознати думи в контекста на изучаваното литературно или фолклорно произведение.
- Ориентира се в оформлението на книгата (корици, страници, илюстрации).

5. Социокултурни знания и умения

- Ориентира се в съдържанието на изучаваното литературно или фолклорно произведение.
- Споделя прочетеното от детски списания, детски енциклопедии, достъпна информация от интернет.
- Съставя в устен вид благопожелания, свързани с празничния календар на българския народ.

Учебно съдържание

1. Езиково обучение (български език като втори: ниво А1.1)

- Лични местоимения: именни форми

- Знае формите за лице и число на местоименията *аз, ти, той, тя, то, ние, вие, те*.
- Използва правилно личните местоимения.
- Осмисля приликите/разликите между формите и употребата на личните местоимения в българския и английския език.

- Глаголът *съм* (сегашно време)

- Знае спрежението на глагола *съм*.
- Образува отрицателните и въпросителните форми на глагола *съм*.
- Използва глагола *съм* в изречения.
- Осмисля приликите и разликите между формите и употребата на глагола *съм* в българския и английския език.

- Съществително име: род и число

- Познава формалните признаци за определяне рода на съществителното име.
- Знае някои изключения за определяне на рода според формалните признаци (една пролет, една вечер, един баща, един дядо).
- Образува множествено число според рода и формата на съществителното име.
- Осмисля приликите и разликите между формите и употребата на съществителното име в българския и английския език.

- Глаголите *имам* и *нямам* (сегашно време)

- Спряга глаголите *имам* и *нямам*.
- Използва глаголите *имам* и *нямам* в изречения.
- Осмисля приликите и разликите между формите и употребата на глаголите *имам* и *нямам* в българския и английския език.

- Въпросителни изречения с частиците *ли* и *нали*

- Съставя въпросителни изречения с частиците *ли*, *нали*.
- Използва в кратък диалог изречения с двете частици.
- Осмисля приликите и разликите между формите и употребата на въпросителните изречения в българския и английския език.

- Въпросителни изречения с въпросителни думи

- Съставя въпросителни изречения с въпросителни думи (*кой, какъв, къде, кога, как, защо*).
- Познава формите за род и число на въпросителните местоимения (*кой, коя, кое, кои*).
- Осмисля приликите и разликите между формите и употребата на въпросителните изречения с местоимения и наречия в българския и английския език.

- Бройни числителни имена (до 100)

- Познава и използва бройните числителни имена.
- Осмисля приликите и разликите между формите и употребата на бройните числителни в българския и английския език.

- Съществителни имена, назоваващи националности

- Знае нарицателните съществителни имена за основни националности.
- Образува формите за род и число на съществителните за националности.
- Осмисля приликите и разликите между формите и употребата на съществителните за националност в българския и английския език.

2. Български език и литература

- Звуковете и буквите в българския език

- Открива звуковете в състава на думата.
- Ориентира се в последователността на звуковете в думата.
- Разграничава звук от буква.
- Разграничава сричките в думата.
- Разграничава гласни от съгласни звукове.
- Разграничава съгласния звук *й* от гласния звук *и*.
- Изговаря правилно звуковете в думите.

- Познава печатните и ръкописните букви от българската азбука.
- Разпознава малка и главна буква (печатни и ръкописни)
- Пише графически правилно и четливо буквите и връзките между тях.
- Пише правилно в думи *й, йо, ъо, щ, я, ю, дж, дз*.
- Чете правилно думи в съответствие със звуковия им състав.
- Познава реда на буквите в българската азбука.
- Означава с букви звуковия състав и строеж на думите, без да пропуска букви.

- Дума и изречение

- Различава дума от изречение.
- Разбира лексикалното значение на думата.
- Използва главна буква при писане на собствените имена.
- Проверява правописа на думи чрез други думи.
- Разбира смисловата цялост на изречението.
- Свързва правилно думите в изречението.
- Определя границите на изречението в текста.
- Оформя графически правилно началото и края на изречението.
- Разпознава препинателните знаци за край на изречение – точка, въпросителен и удивителен.

- Текст и общуване

- Разграничава в потока на речта основните езикови и речеви единици (дума, изречение, текст).
- Усвоява механизъм на четене с разбиране.
- Разграничава графичната и звуковата форма на думата като значеща единица.
- Различава писмен от устен текст.
- Ориентира се за участниците в речевата ситуация.
- Прилага правилата за речева учтивост (поздрав, благодарност, молба).
- Прави устен преразказ на кратък откъс от повествователен текст.
- Включва се уместно в диалог по конкретна тема.
- Пренася правилно части от думи.
- Съчинява кратък писмен текст (от три-четири изречения) по серия картини.
- Озаглавява текст.
- Назовава различни видове общуване – езиково и неезиково, устно и писмено, електронно и неелектронно.
- Разпознава средства за неезикова комуникация – жест, мимика, поза на тялото.

- Литературни и фолклорни текстове

- Разпознава приказка, разказ, стихотворение, гатанка.
- Чете правилно и с разбиране малки по обем художествени или нехудожествени текстове.
- Отговаря кратко на въпроси по съдържанието на изучавано произведение.
- Преразказва устно достъпни за възрастта малки по обем разкази, кратки народни, преразказани (авторизирани и авторски приказки).
- Рецитира наизуст кратки стихотворения (напр. „Аз съм българче“ от Иван Вазов).
- Разграничава стихотворна от нестихотворна реч.
- Отгатва фолклорни и литературни гатанки, достъпни за възрастта.
- Чете произведения от литературата за деца, посветени на семейството, училищния живот, България, игрите, празниците.
- Ориентира се в случката в изучаваното литературно или фолклорно произведение.

- Читателски интереси

- Споделя впечатления от изучавани или неизучавани цялостни произведения.
- Дава примери за благопожелания, свързани с празници и обичаи.
- Чете кратки текстове от детски списания и енциклопедии, използва достъпна информация от интернет.
- Ориентира се в оформлението на книгата (корици, страници, илюстрации).

* Настоящата учебна програма съответства на предложената от Министерството на образованието учебна програма по български език и литература за 1 клас от юли 2017 г., публикувана на уебсайта на министерството.